

KAITSE KODU!

4. mai 1929

NR. 18

Hind 20 senti

SALU

Eesti Panga

äriseis 31. detsembril 1928. a.

I. Kattevara: kuld rahas ja kangides Kr. 6.380.207.43 kohustusvaba välisraha (põh. § 59) " 25.067.403.29	31.447.610.72	I. Kapitalid: Põhikapital Kr. 5.000.000.— Tagavarakapital " 1.963.076.47	6.963.076.47
II. Välisraha väljaspool kattevara	3.290.632.16	II. Kinnis- ja vallasvara kustutuskapital	188.918,50
III. Laenud: sisevekslid Kr. 14.503.087.64 välisvekslid " 681.727.67 konto-korrent ja tähtajalised laenud " 4.076.182.31		III. Jooksvad kohustused: Pangatähed liikvel Kr. 36.432.985.— Jooksvad arved ja hoiu- summad " 23.405.274.92	59.838.259,92
Vab. val. poolt tagatud lae- nud (põh. § 82) " 12.561.699.57	31.822.697.19	IV. Muud passivad	1.493.201,08
IV. Vahetusraha	515.208,76	V. 1928. a. puhaskasu	2.464.279,85
V. Kinnis- ja vallasvara	1.358.936,95		
VI. Muud aktivad	2.512.650,04		
	70.947.735,32		70.947.735,82

Tulude ja kulude arve 1928. a.

Makstud % 0/0	246.982,55	Saadud % 0/0	3.895.711,85
Üldkulud	1.625.320,48	Saadud komisjon ja kursikasud	229.318,93
Mahakirjutused: kahtlasi laene ja nõudmisi Kr. 106.037,58 kinnis- ja vallasvara kustutus- kapitaliks " 48.684,65	154.722,23	Kustutatud nõudmiste arvel tagasi saadud	337.208,25
1928. a. puhaskasu	2.464.279,35	Mitmesugused tulud	29.066,08
	4.491.305,11		4.491.305,11

KAITSE KOOPI!

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Üksiknumber 20 senti.

Kuulutuste hinnad: $\frac{1}{1}$ lehek. 40 krooni, $\frac{1}{2}$ lehek. 20 krooni, $\frac{1}{4}$ lehek. 10 krooni ja $\frac{1}{8}$ lehek. 5 krooni. Esimese kaane sisiküllg 50%, tagumise kaane välisküllg 100% kallim.

Nr. 18.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella $\frac{1}{2}$ 9—10 h. Kaastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Kõik valimistele!

Lähenevad uue riigikogu valimised, läheneb päev, mil rahvas valib endale uued vanemad, mil riik saab uue pärisperemehe.

Demokraatlik riigikord ja demokraatlikud töökspidamised kirjutavad meile riigi põhiseaduse kaudu ette, et rahva vaba tahe riigi juhtide määramisel avaldugu uue parlamendi valimise kaudu iga kolme aasta järele. Nendest töökspidamistest juhitud läheneb meie ka eeltulevatele valimistele, pidades meeles, et igal täieõiguslikul kodanikul on vaba voli avaldada seda tahet oma parema äratundmise ja töökspidamiste järele.

Kui need read lugejatele jõuavad kätte, on igale valimisõiguslikule kodanikule Eestis juba kätte toimetatud tema isiklik valimiskaart ühes nende isikute nimekirjadega, kes on seatud maa tulevaste peremeeste kandidaatideks. Selle valimislehe kättetoimetamisega on igale kodanikule eranditult antud õigus oma töökspidamiste avaldamise kaudu kaasa aidata uue riigikogu isikliku koosseisu määramisele. Seetõttu on igal üksikul valijal sealjuures vaidlematu õigus oma soove maksma panna.

Hinnates rahva vaba tahte avaldust üle kõige ja tunnustades selle maksmapanemise vajadust, paneme siinkohal igale kodanikule sü-

damele seda õigust milgi tingimusega mitte kasutamata jätta. Seepärast — kõik valimistele!

Ärgu jätku keegi kas huvitunde puuduse, hooletuse või mõne muu lubamatu põhjuse tagajärjel oma häält andmata, pidades meeles, et iga valimistelt ärajääja kaotab m o r a a l s e õ i g u s e järgneva kolme aasta jooksul iga uut seadust või määrust pahaks panna, sest ta pole siis, kui talle õigus anti, avaldanud selle kohta oma tahet.

Täiesti ekslik on mõnel pool valitsev arvamine, et mis minu hääl nüüd üksi kogu hääle üldarvu kohta ikka tähendab. Ärge unustage, et seesama hääle üldarv koosnebki just üksikute hääletajate tahte tulemustest, üksikutest hääletajatest, kes oma vaba tahte nobedate mesilastena valimiskastidesse kui rahva tahteavalduse üldisesse kärke kokku on kannud. Iga kodaniku hääl on kui üksik raku, kui molekul rahva üldises tahtemassis, mis aitab usinasti pääseda mõjule seda tahet, mida iga kodanik hääletamissedelit kasti lastes endaga kandis.

Seepärast ärgu mingi kaotsi ükski hääl, ärgu hävinegu ükski raku rahva vaba tahte määramisel. Keegi ärgu jätku kasutamata temale antud valija õigusi.

3. mai — Poola rahvuspüha.

Päev, mil Poola rahvas 1791. a. elas üle uuestisünni.

3. mail pühitseb Poola oma rahvuspüha. See päev on kujunenud suureks rahvuspühaks Poola riigi ajaloo. Et selle päeva tähtsusest saada ülevaadet, selleks on vaja tungida selle päeva pühitsemise ajalosse, õieti sellesse ajajärku, mis valitses 18. sajandi lõpupoolel, mil leidsid aset Poola jagamised, mille tulemusena Poola kaotas oma riikliku iseseisvuse. Olles ümbritsetud kolme autokraatse riigiga oli Poolal tol ajal äärmiselt edumeelne ja demokraatlik kord, kuna $\frac{1}{6}$ kogu rahvast oli täisõiguslik. Sel korral olid mitmed pahad küljed, mis riiki välispoliitiliselt nõrgendasid ja olid pinnaks ümbritsevate autokraatide silmas, kes kartsid nende demokraatlikkude ja parlamentaarsete ideede tungimist nende riiki. Intriiigide tõttu, esikätt Vene poolt vähemuse usutunnistuse allasurumise tõttu, tekkis varjatud sõda Venega ühelt poolt ja Baari konföderatsiooniga (1768. a.) teiselt poolt, misugune tunduvalt nõrgendas Poolat ja viis ta esimesele jagamisele Vene, Austria ja Preisi vahel 1772. a., kellest igaiüks Poolalt võttis $\frac{1}{3}$ tema territooriumist ühes 4 milj. elanikuga.

Sisemise elu konsolideerimine ja vastavate reformide läbiviimine, mille vajadust juba ammu tunti, sai palavaks päevaküsimuseks ning tolaeagsete parimate isamaalaste töö tulemusena oli 3. mai 1791. a. konstitutsiooni väljakuulutamine. See konstitutsioon oli sel korral otse revolutsiooniline. Ta nägi ette liberum

veto õiguse (s. t. otsuse tühistamise ühe opositsiooni häälega) ärajätmise, tegi võimatuks kuritarvitused, reguleeris riigi sisemist korda, andis kergendusi talupoegadele, nähes ette nende vabastamise orjapõlvest.

Säärane riiki tervendav akt ei olnud meelt mööda Poola naabritele, kes olid niikuinii juba hirmutatud Prantsuse revolutsiooni hüüdsõnadest, ja ühendatud jõul ning intriiigide teel hävitasid nad selle ilusa algatuse. Tuli teine Poola jagamine 1793. a. ja kolmas ning viimane 1795. a.

3. mai konstitutsiooni suur moraalne mõju jäi aga püsima, ta oli rahva uuestisünniks ja näpunäiteks, et isiklikud hüved riigi huvide ees tulevad jätta taha. 3. mai konstitutsiooni ideaalid jäid püsima ka peale iseseisvuse kaotamist, hoides alal rahvuslikku vaimu 123 a. kestnud raskel ajajal, nad andsid rahvale seda jõudu, mis ärkas uuesti suure maailmasõja ajal ning ühendatult rahvale võitis tagasi iseseisvuse, aidates kaotada kolme vallutaja-riigi mitmesugused mõjutused Poola rahvale. Ta oli hingetoiduks nii paljudele Poola isamaalastele, muu hulgas ka väljapaistvamale praegusaja Poola isamaalasele marssal Jósef Piłsudskile.

Nende suurte mõjutuste ja moraalsete tunnete eest, mis 3. mai 1791. a. konstitutsioon tõi kaasa, valis Poola rahvas endale selle päeva peale iseseisvuse saamist rahvuspühaks.

Poola uus sõjaminister marssal Piłsudski võtab vastu sõjaväe paraadi Varssavis.

Eesti-Poola kaitseliidu lähenemine.

Komandant Everti Tallinnas viibimisel.

Läinud nädalal külastas kindralstaabi kutsel Tallinna „Polska Zbrovja“ peatoimetaja komandant Vladislav Ludvik Evert, kes oma lühikese siinviibimise ajal osutas suurt tähelepanu ka meie kaitseliidule.

Komandant V. L. Evert, kelle soontes ei voola mitte üksnes sõjamehe, vaid ka kõigest huvitatud ja kõike tähelepaneva ajakirjaniku veri, kasutas kindralstaabi lahkete kutset selleks, et ajakirja „Sõduri“ külalisena tutvuda Eesti kaitseväe ja kaitseliidu seisukorraga. Nende lühikeste päevade kestes, mis komandant V. L. Evert Eestis võis viibida, ilmutas ta meie kaitseisukorra vastu suurt huvi.

Alates oma vaatluste tegemist kaitseväes, pühendas komandant V. L. Evert oma Tallinnas viibimise viimased päevad täielikult kaitseliidule, tutvus nii põhjalikult meie omakaitse organisatsiooni seisukorraga, kui talle seda piiratud aeg lubas.

Muuseas komandant V. L. Evert tõi endaga Tallinna malevale soojemaid tervitusi Varssavi ringkonna küttidelt, kelle delegaadina külaline erilise sõpruse märgina Tallinna maleva pealikutele jagas välja Poola küttide, resp. kaitseliidu, rinnamärgid.

Pühapäeval, 28. aprillil külastas komandant V. L. Evert kaitseliidu juhtide seltsis Põhja malevkonda, ratsamaneži ja Tondi ning Valdeki lasketiirusid, kus peeti parajasti kaitseliidu laskeharjutusi. Öhtul oli omavaheline koosviibimine, mille järele külaline Riia kiirrongiga asus tagasi koduteekonnale.

Kuna komandant V. L. Evert oma muljetest edaspidi „Kaitse Kodu!“ veergudel lubas kirjutada, siis ei

Kindral Roska laskeäsendis.

tarvitse meil edasi anda neid sooje sõnu, mis külaline ütles Tallinnast lahkumisel. Nimetame vaid, et ta kinnitas enese kaasa viivat täieliku ülevaate meie hästi korraldatud kaitseisukorrast.

Kaitseliidu ülem kindral Roska ja Poola sõjaväeline esindaja Eestis kolonel Kara Tondi lasketiirul märklauda tulistamas. 5 lasu peale 50 meetrilt saavutas kindral Roska 36 ja kolonel Kara 28 silma. Kindral Roskast vasakul seisab komandant Evert.

Seisavad vasakult paremale: Poola sõjaväeline esindaja kolonel Kara, Tallinna maleva juhatusliige Zimmermann, kaitseliidu ülem kindral Roska, Põhja malevkonna pealik Fr. Uibopuu, „Polska Zbronia“ peatoimetaja komandant Vladislav Evert, Kalevi malevkonna pealik Pajusson, kaitseliidu peastaabi ülem kol.-lt. Maide ja Kopli malevkonna pealik Terras.

Mitte üksi iga kaitseliitlane, vaid iga
rahvuslikult mõtleja Eesti kodanik loeb

„KAITSE KODU!“

Ei tohi unustada, et „Kaitse Kodu!“ on oma lühikese
ea peale vaatamata enamloetavaim ja odavaim ajakiri Eestis.

„Kaitse Kodu!“ ilmub iga nädal vähemalt 24-leheküljelises
kaustas ja maksab tellides aastas kõigest 6 krooni, s. o. 11½ senti number.

Sealjuures saab iga tellija

**aastas kaks-kolm 100-leheküljelist
erinumbrit,**

missugused ilmuvad tänava kaitseliidupäeva
ja Rootsi kuninga külaskäigu puhul Eestisse.

Iga kaitseliitlane, iga kodanik, kes pole veel tellinud „Kaitse
Kodu!“, tehku seda kohe. Tellimisi võtavad vastu kaitseliidu üksuste
— — pealikud, raamatukauplused ja postkontorid üle maa. — —

Proovinumbri saadab talitus esimese nõudmise peale välja tasuta.

Hispaania — „Tuhande ja ühe öö“ muinasmaa.

Ludvig 14. tähendas kord, et Aafrika algab seal-pool Pürenei mägestikku. Võib olla tundub see ütetus liig liialdatuna, kuid jõudes üle Püreneide Hispaania, leiame seal maastikus ja rahvas palju vastandit Euroopale.

Hispaania pakub enesest alati kõneainet. Veel hiljuti kubisesid ajalehed mässudest ja rahunestest Primo de Rivera vastu.

Kuulsaimaks Hispaanias on siiski härjavõitlused, mis püsivad seal seni rahvuslikkude vaatamängudena, kuigi rahvas maad on võtnud poolehoid jalgpalli ja teiste moodsate lõbustuste vastu.

Päratsuure areeni ümber istub kirev ja käratsev rahvasumm, rida-realt taeva poole kerkivail kivipingel. Vaevalt püsitakse oodata, kuni areenile sammub pühalikult võitlejate rong. Kõik on kena kujuga, nagu pronksi valatud, peas omapärane soeng. Areenile visatakse härjalauda võti ja pasunahüüdega antakse märku võitluste alguseks. Pikkade sarvedega ja metsiku ilmega härg ilmub areenile; pimedast tulles peatub ta

hetkeks heledas valguses. Talle visatakse selga väike terariist ja valuröögatusega tormab ta areenile — vastu surmale.

Algab võitlus. Chulosed keerlevad ümber härja ja narrivad teda punaste mantlitega. Nende ülesandeks on juhtida härja vastu pikadorile, kes istub hobusel. Viimase silmad on seotud ja härjale astub ta vastu paha aimamata. Pikador heidab oda härja küljesse. Oda ei kohuta metsikut looma ja ühe hüppega on ta hobuse kõrval ja lööb teravad sarved temale kõhtu. Pikador hüppab hobuselt, kuid tihti on ka tema surmalaps.

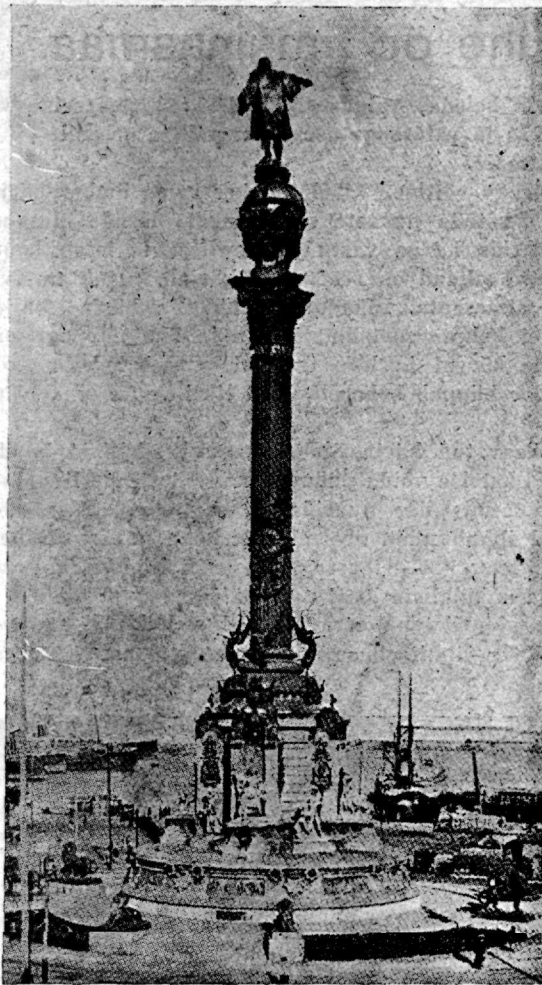
Haavatud härja ümber kogunevad nüüd banderilod. Üksteise võidu püüavad nad värviliste lipukestega kaunistatud piike puurida härja turja. Pasunahelide saatel ilmub nüüd areenile võitluste peakangelane ja rahva lemmik — torero. Elegandi liigutusega paljastab ta aukülaliste looži ees pea ja sammub siis — käes ainsa sõjariistana teravat mõõka hoides — areenile.

Härg silmitseb oma uut vastast, kuid ka torero ei

Ou Lõuna-Hispaanias.

Sarnased ruumid on Hispaania perekondade eluruumideks. Suvel kaetakse nad ülevalt telgiriidega, muutes neid väga mugavaks. Ouedes asuvad allikad ja purskkaevud ning pisikesed apelsinipuud. Tagaplaanil näeme treppi, mis viib ülemisele korrale.

Barcelona: Kolumbuse sammas.

Suure Barcelona sadama läheduses on lai Kolumbuse bulvaar. 1888. aastal püstitati siia tema auks sammas, mis 200 jalga kõrge; kaheksa pronksist lövi ja mitu reljeefi Kolumbuse elust ehivad sammast.

lase mööda ühtki härja liigutust. Pea alla lastes tormab lõppeks härg punase mantliga torero peale, kuid kerge hüppega kõrvale laseb ta härja mööduda. Härjale ikka enam lähenedes püüab torero tabada silmapilku, mil härg seisab, jalad laiali, rind ees, et temale siis anda kaela surmalööki.

Enamasti on hoop surmav ja vaarudes langeb härg areeniliivale. Kui aga härg jääb elama, saadab tore rot rahva pilge ja naer. Härja surres hakkab mängima orkester. Härja korjus rakendatakse uhkelt ehitud hobuste taha ja veetakse areenilt ära. Vereplekid kaetakse liivaga ja algab uus vaatemäng. Ühel härjavõitlusel tapetakse harilikult kuus härga.

Üldiselt kuulsad temperamendirohkuse poolest on Hispaania tantsud, kuid need erinevad veel maakondade järele. Eriti hingeliselt ja veetlevalt tantsitakse Andalusias, kusjuures kastanjettide tarvitamine sünnib suure meisterlikkusega. Kuulus on tarantella, mis on

pühendatud samanimelisele surmatoojale mürkamblikule.

Vagajutt räägib tarantulist, mürkamblikust, järgmist: Kord tantsinud keegi naine Kristusest mööda minnes au andmata edasi, mille eest Kristus muutnud ta ämblikuks, kellel gitarr on seljal. Igauks, keda tarantul on hammustanud, peab tantsima oma eluotsani.

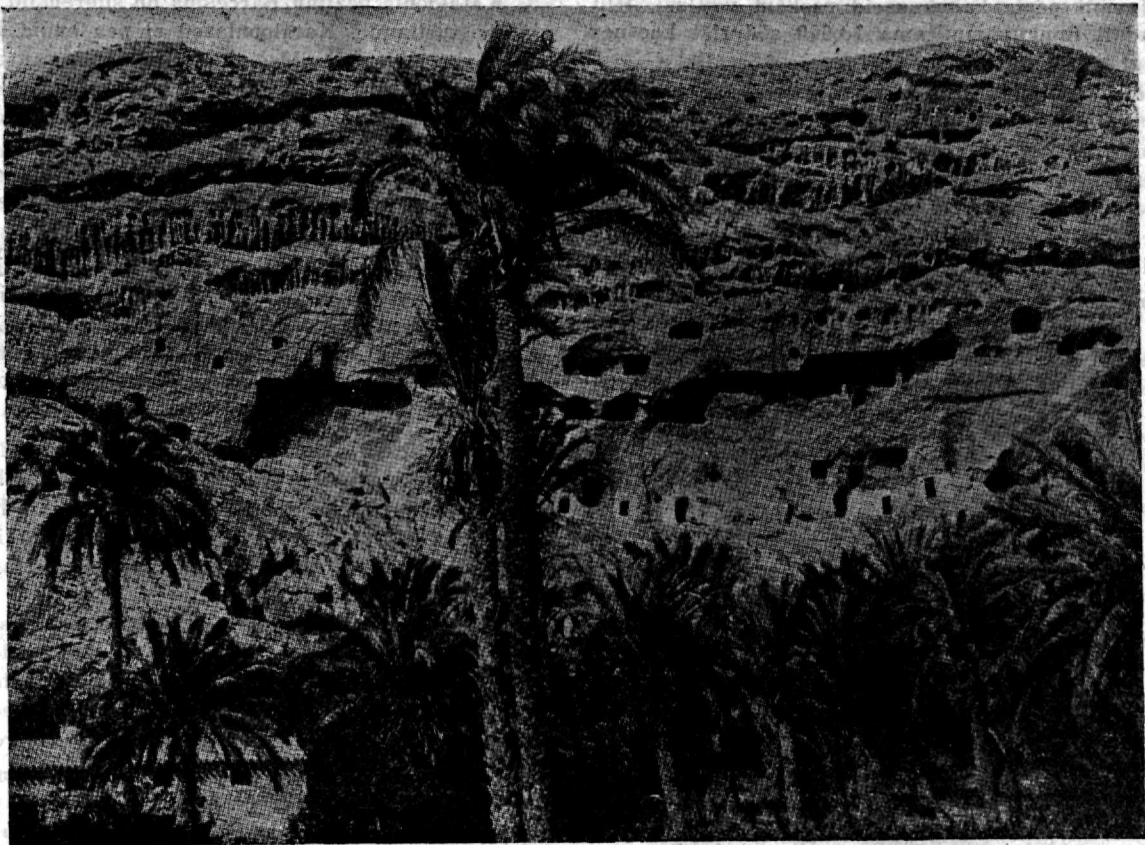
Vaatamisväärsed kohti on Hispaanias palju ja igal neist on oma iseäraldused. Välismaalastest hinnatud suvituskohaks on San Sebastiano linn ilusa liivase rannaga, suurte võorastemajadega ja kasiinoga. Linn on asutatud vanale kindlusele ja 1816. aastal uuesti ehitatud peale Wellingtoni hävitamist, kes 1813. aastal kindluse vallutas, kaotades ise 5000 meest ja hävitades ühes kindlusega kaks kolmandikku Prantsuse garnisonist. San Sebastianos võib näha esimesi Hispaania iludusi ja maitsta kaneeliga vürtsitatud šokolaadi, mis on nii paks, et lusikas otse seisab klaasis. Linna lähedal asub kuulus Santo Carlo basiilika, saladuslik Kristuse kuju, mis annab rahu, tervist ja hea abikaasa neile, kes teda õieti paluvad. Kuju käib vaatamas suurel hulgal palverändajaid.

Huvitav rahvas on baskid Hispaania loodepoolses osas. Nende suguharu olevat kõige vanem oma maal või koguni maailmas. Kõik nad peavad endid aadlike järetulijaiks ja iga vähematki hurtsikut ehivad vapid. Nad peavad veel usinasti kinni paganausu kommetest.

Astuuria pealinnas Oviedos, puhtas ja tervislikus linnas, kuigi niiskes, äratab tähelepanu 1388. aastal ehitatud katedraal. Pühade jäänustena hoitakse seal uhkaid Kristuse hoonist, üks neist hõbesekeldest, mille eest Juudas andis ära Kristuse, tüükike Kristuse surnulinast ja kaks ajaloolist risti, mille pealkirjad kuulutavad nende vargaile needmist. 1004. aastal kinkis paavst Eugenius kõigile, kes nendele jäänustele kummardasid, 40 päevaks pattude andeksandmise. Pühade jäänuste laeka avamist peetakse ihule ja hingele väga hädadohtlikuks. Vanal ajal proovinud seda keegi piiskop, kuid olnud nähtust nii rabatud, et tal juuksed peas tõusnud püsti ja piiskopimüts langenud maha.

Uhke Hispaania rahva seas peetakse Galiitsia provintsi elanikke põlatuks. Kuigi nad on kuulsad oma aususe poolest, tarvitatakse neid peaaegselt teenijajaks. Galiitsia sai kuulsaks 9. aastasajal, kui seal äkki ühe piiskopi poolt leiti üles Püha Jakobuse haud, kuigi viimane visati kividega surnuks Jeruusalemas. Sinna kohta ehitati kabel, mis muutus kuulsaks palverändamiskohaks keskajal.

Galiitsia pealinn La Corunna on kuulus 1809. aastal seal löödud lahinguga. 6. jaanuaril nimetatud aastal peatus John Moore Lugo kindluses, millel 20 jala paksused ja 40 jala kõrgused müürid. Prantslased kartsid inglaste väeosa ja viimastel läks korda põgeneda Corunnasse. Seal peeti suur lahing, mis siiski veel sõda ei otsustanud, sest kaks Inglise kindralit said haavata ja inglased otsustasid seepärast öösel sadamast lahkuda. Kui prantslased linnale lähenesid, silmati Inglise laevastikku juba ulgumerel. Lahingu lõppedes

Eelajaloolised külad.

Murcias, kõige primitiivsemas Hispaania osas, leidub eelajaloolisel viisil ehitatud külasid, mis nagu metsmesilase pesad pehmesse kaljusse on õõnestatud. Ukse kohad on sageli lubjatud; kuid tavalikult on ainsamaks avauseks lihtsalt auk ning loodus ise ehib sissekäiku toredate stalaktiitidega.

mässiti John Moore laip sõdurikuube ja maeti Corunna kindlusesse.

Vana Navarra kuningriik kujundab praegu samanimelise Hispaania provintsi. Mägede elanikud elavad endid peaaesjalikult küttimisest, salakaubitsemisest ja röövimisest.

Väga luuleline oma pruunide müüridega on Navarra pealinn Pamplona. Lumega kaetud mägede tagapöhi annab heledate majadega linnale väga luulelise pildi. Keskajal peeti Pamplonas ühe Champagne'i krahvi pulmapidu. Pidustuste kavast seisis ka kümnetuhande juudi põletamine. Hiiglatuleriida leek sellest põrgupraest paistnud mitmete penikoormate taha ümbrusesse. Sõpruse ettekäandel vallutasid prantslased 1808. aastal linna, kuid järgmisel aastal võitis linna inglaste merekangelane admiral Wellington.

Pamplonas on sündinud kuulus viuldaja Sarasate, kelle nimeline muuseum kuulub linna vaatamisväärsimate paikade hulka. Linnast põhjapoole, Pürenei mägedes, asub kuulus Roncesvalles'i kloostr. Aastal 778 hävitati seal kohalikkude elanikkude poolt Karl Suure järelvägi — kättemaksuks hirmutegude eest. Kloostri korraldatakse igal aastal vanust ajast säilinud kommetega rongkäik.

Täieliku saladustemaa aruurikka vaatlusmaterjaliga kujundavad Hispaania Püreneid. Suurepärases ja metsikus maastikus leidub veel praegu karusid, hunte ja kaljukitsi. Seal mägestikus asub miniatüürne Andorra vabariik, mis hiljuti sai kuulsaks sellega, et oma poolesajapealise sõjaväe kutsus lipu alla, sest Hispaania ei tahtnud tunnustada küllaldaselt Andorra iseseisvust.

Andorra omandas iseseisvuse juba Karl Suure ajal. 1278. aastal tunnistas ta omaks Hispaania ja Prantsusmaa ülevõimu, Urgeli piiskopi ja krahv de Foix isikut. Viimast asendab praegu Prantsuse president, kes saab vabariigilt 30 franki aastas palka, kuna Urgeli piiskopile maksetakse aastas umbes paarikümne naelsterlingi ümber. Vabariigis on Prantsuse postikorraldus ja Hispaania raha. Rahvas räägib Kataloonia murrakut.

Vanaaegse riietumisviisi on tänini alal hoidnud aragoonlased. Arragoonia maakonnas löödi 1808. a. maailma kuulsamaid lahinguid. Kui Prantsuse sõjavägi esmakordselt Zaragoza linna alla ilmus, oli sinna kaitseks koondatud 30.000 aragoonlast, kelle kohta Prantsuse väejuht tähendas, et selle „idiotide karja“ peksab ta kergesti laiali. Selle peale vaatamata taganes Prant-

suse sõjavägi peale kahekuuseid raskeid võitlusi. Hiljem saadeti linna pommitama 18.000 sõdurist koosnev kalarv vägi. Linnal polnud vastu panna korralikku sõjaväge, kuid juhtimise võttis enda peale noor ja julge ohvitser Palafox, kel läks korda pidada vastu 62 päeva. Usklikkus piiratud linnas tõusis hullumeelsuseni ja Pillari jumalaema tõsteti linna vägede ülemjuhatajaks. Ajaloolise isikuna tuntakse sellest lahingust ka „Zaragoza neitsit“, kes võidelnud oma armsama kõrval ja ühes sellega langenud.

Linna langemise järele peeti võitlusi veel tänavail ja maja katustel 21 päeva, kuni lõppeks arragoonlased andsid alla. Prantslased leidsid võidetud linna täielikes varemeis, täidetuna mädanevatest korjustest.

Durango. Kivist risfilöödud Önnistegija kuju.

See imelik vana sammas 14. aastast ajast kujutab sündmusi nii Vanast kui Uuest Testamendist. Üleval näeme Kristust ristil, keda kaitsevad inglid ja ümbritsevad 12 apostlit. Allpool külgedel on Aadama ja Eva pead, kuna madu end keerutanud samba ümber.

Kataloonia pealinn Barcelona on suuremaid Hispaania tööstuslinnu. Kataloonlased ei pea endid hispaanlasteks ja vihkavad üldse teisi Hispaania rahvaid. Kataloonia on alati olnud tülide ja rahutuste keskkohaks. Äkiliste tormidena on siit käinud üle revolutsioonid ja sõjaväe vastuhakkamised üle maa kuni 1923. aastani, mil Barcelona ohvitser Primo de Rivera pani toime riigipöörde, konstitutsiooni heites kõrvale ja pannes maksma diktatuuri.

Barcelona katedraali peetakse ilusaimaks ja imes-tamisväärseimaks kogu maailmas. Tema sisemist ilu ja mõjurikkust ei ületavat ükski asi maailmas. Barcelona legendikult tõuseb taeva poole Kataloonia püha mägi, Monserrat, millega on seotud mitmed legendid ja vagajutud.

Korrapärase viisnurgana kaljusse ehitatud Figueras'i kindlus, mida praegu kasutatakse vangihoonena, on tähelepanuväärsemaid kindlusi maailmas. Kindluse ümbermõõt on üle 7000 jala ja seal leiduvad imetore-dad ehitised 20.000 mehele, sõjariistadele ja laskemoo-nale ning 500 hobusele.

Üks Hispaania imedest on Gardona soolakaevandu-sed, mis asuvad 500 jala kõrgustes soolamägedes. Soolatagavara arvatakse siin 5 miljoni tonni peale. Üksi-kud soolakambakad on siin värvilised ja töölisel nikerdavad neist mitmesuguseid väikesi asju huvireisijaile.

Praeguse Hispaania pärl moodustab omaaegne Valencia kuningriik, kus peremeestena püsisid üksteise järele kartaagolased, roomlased, gootid ja maurid. Tu-leb lugeda just viimaste teeneks, et Valencia muutus Hispaania aiaks. Maurid ehitasid seal korraliku vee-värgi, mis niisutas kogu maad ja maapinna muutis us-kumata sigivaks. Kraavid, kaevandid ja vesiväravad püsivad veel praegu sellistena, nagu maurid need 800 aasta eest ehitasid. Nende üle valitseb omapärane vete tribunaal, mis samuti säilinud mauride päevilt.

Valencialastest on mehed pikakasvulised ja musk-lilised ning neid kenad ja sirged. Mehed on luule-liste kalduvustega, võõrastevastuvõtlilised, ettevõtlikud ja rõõvimis- ning kättmaksuhimulised. Nad on väga elavad, pooldavad rõõmsat elu, tantsu ja armatsemist ning satuvad tihti tülli, mida harilikult lahendatakse pikkade nuga-dega.

Vastandiks meestele kalduvad naised kurvameelsu-sesse, käivad vähe väljas ja peavad kinni haaremiaeg-setest kommetest. Valencialaste kohta tähendatakse, et neil mustadel kuraditel on naisteks valged inglid.

Elche'i palmimetsi peetakse oasiks Euroopas. Majad, maastik ja eluviisid on siin idamaised ja kannavä-d vaatleja tagasi mauride ajajärku. Datlisaak palmi-dest on nii rohke, et datlikorvid jäetakse tänavale, kust võib neid võtta iga möödakäija, kusjuures see täielikult temast oleneb, kas jätab ta selle eest väikese rahatüki uksepakule. Elche'i katedraal on kuulnud selle poolest, et seal iga aasta 14. ja 15. augustil korraldatakse ooperi-etendused Püha Neitsi kuu auks.

Kes pole kuulnud Alhambrast, sellest mauride ehi-tuskunsti suursaavutusest, mille pärast tuhandete kaupa külastatakse muidu mahajäetud linna Granadat, kuigi

tema katedraali peetakse ärkamisaja hiilgavaimaks saavutuseks.

Alhambra on Hispaania uhkus, suurem pärandus salapärasest mauride tsivilisatsioonist. Kuni 1828. aastani seisis Alhambra täiesti mahajäetuna ja seepärast valmistab ta pealiskaudsel vaatlusel vähe pettumust, kuid asjatundjale leidub siin antiikajast küllalt imesid. Imestusele sunnib juba ehitise suurus — 3000 jalga pikk ja 700 jalga lai ja punasest kivist ehitatuna paistab ta kaugel teetähisena. Liikudes Alhambra müüride vahel sumedas valguses, tunneme end tahtmatult viiduna „Tuhande ja ühe öö“ muinasjutumaale.

Uhkete Hispaania mauride vana pealinn Kordova on jäetud maha ja määratud langusele. Tsiivilisatsioon ja ristiusk on hävitanud linnas kõik vanaja väärtused. Kõige suurem Araabia tempel Hispaanias on muudetud aastast 1238 katedraaliks.

Suurepärane on Hispaania pealinn Madrid, kuid

temas leidub vähe iseloomustavat Hispaaniale. Madrid sarnaneb täielikult suurlinnale ja romantilisusest pole siin jälgegi. Vaatamisväärsusi ei ole linnas palju, kui arvata maha kuulsa Prado muuseumi. Seal asub rikkalikum kogu Velasquezi maale. Madridist vähe eemal asub Escoriali kloostrid, mida hispaanlased nimetavad kaheksandaks maailma imeks. Kloostrid iseloomustuseks võib teda nimetada graniitmäeks, millele on antud lossi, kiriku ja kloostrid kuhu.

Tähelepanuväärsete linnade hulka kuulub Hispaanias Toledo — mөөkade linn, kus valmistati rüütlitele mөөgateri. Karl 5. maailmavalitsejana valis Toledo oma residentsiks, kuid praegu on ta provintsilinn, kuigi endise uhke ilmega. Toledo paistab linnana, mis on aastasadu uinunud. Lagunenud lossid, tornideta kirikud ja aukudega müürid on eriti siis värvirikad, kui videviku varjud katavad ajahambast puretud kohti, manades esile saladuslikke nägemusi minevikust.

Rahva kehalisest kasvatuses.

A. Balder.

Kui tänapäev vaatleme rahvaste ühiskondlikku elu, siis võime panna tähele, missugune suur tähelepanu on pühendatud rahva kehalisele kasvatuses. Riigid reguleerivad seadusandlikul teel rahva kehalise tubiduse tostmist ja annavad selle toetuseks eelarve korras igal aastal soliidseid summasid.

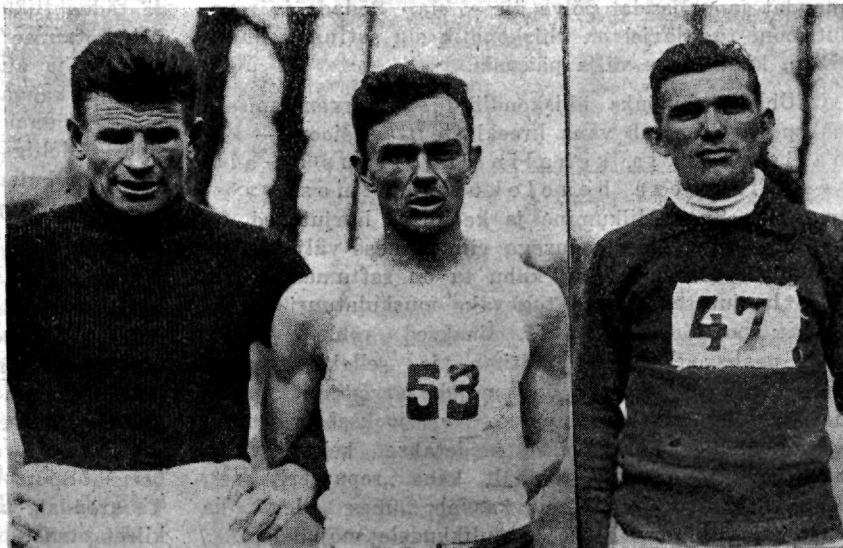
Saksamaal andis riigipäev 1922. a. seaduse, mille järele riik annab 30 aasta jooksul spordistaadionide ja võimlate ehitamiseks igal aastal 10 miljonit Saksa marka. Sama seadus kohustab linnu ja aleveid, kus elanikkude arv on üle 500, andma tasuta maad staadionide ehitamiseks ja kohustab neid igal aastal hoid-

ma korras. Tänu riiklikule kaasabile ja ühiskonna arusaamisele rahva kehalise kasvatuses tähtsusest on ka sportlik liikumine arenenud jõudsalt. Juba 1922. a. oli Saksamaal 40000 spordiselti 6 miljoni liikmaga, mis toob välja 10% Saksa rahva üldarvust.

Poolas võttis vastu linnade liit mөөdunud aasta alul seaduse eelnõu, mis kohustab linnu ja aleveid andma tasuta maad staadionide jaoks ja neid riigi abil üles ehitama. Mөөdunud aastal oli riigi eelarves kehalise kasvatuses otstarbeks 10 miljonit slotti (420 miljonit Eesti marka).

Ungaris pandi 1921. a. maksma seadus, mille jä-

H. Paal, Maasik ja Birkentak, kes tulid mөөdunud pühapäeval kaitseliidu murdmaajooksus esimesteks.

rele kehaliste harjutuste tegemine on sunduslik kõigile noormeestele 12—21 eluaastani.

Prantsusmaal toetab sõjaministeerium spordiliite ja -seltse suurel määral materjaalselt ja moraalselt. Spordiseltsides annavad kehalise kasvatusel alal juhust sõjaväe kehalise kasvatusel monitöörid.

Inglismaal võttis veel enne maailmasõda 1906. a. parlament vastu seaduse, mille järele iga avalik äri on kohustatud andma oma teenijaile ühe vaba õhtupooliku nädalas kehaliste harjutuste täitmiseks.

Aga mitte ainult riigivalitsused, vaid ka rahvas ise oma suures enamuses hindab vääriliselt kehalise kasvatusel tähtsust. Ajalehis ja ajakirjus pühendatakse artikleid sportlikule liikumisele, antakse ülevaateid võistlustest, spordi saavutistest, rekordidest, tuuakse tähtsamate sportlaste kui päevakangelaste pilte. Mitte üheski teises kultuurielul avaldises ei leidu ala, mis leiaks rohkem üksmeelset poolehoidu kui sport. Olgugi et tänapäeva rahvaste vahel on käimas võistlus ja majanduslik võitlus, sportlik liikumine ühendab neid. Inglane, ameeriklane, sakslane, prantslane, suur- ja väikerahvaste liikmed kohtuvad üheõiguslikult ühisel spordistaadionil. Olümpia komitee CIO ühendab 50 rahvust. Sportlikke organisatsioone võistlusväljadel juhivad seadused ja eeskujud, mis on kohustatavad kõigile.

Milline on kehalise kasvatusel tähtsus, et ta on leidnud nii üksmeelset poolehoidu?

Looduseinimene pidi endale primitiivsemaidki elutarbeid looma kehalise tööga. Kasvava tsivilisatsiooniga ja kultuuriga on olukord muutunud. Masinatöö on piiranud ja mehaniseerinud kehalise töö miinimumi. Vaimutöö kutsealadel on ajukultuur kehalise tegevuse surunud välja. Võitlus olemasolu ja tuleviku eest, mis algab juba noortes koolipõlves ja eluaeg inimelul eludab, vapustab närve. Kehaline tervis ja vastupanu eluvõitlusele langeb ikka rohkem ja rohkem mitte ainult linnas, vaid ka maal. Vanem põlv pärandab ikka vähem ja vähem elujõudu järeltulevale generatsioonile. Statistika näitab, et linnades enamus perekondi kolmandat ja neljandat põlve üle ei ela. Sõdade ja revolutsiooni tagajärjel on ühiskondlik elu sattunud kuristikku, kust raske välja pääseda.

Üheks abinõuks ühiskondliku elu tervendamiseks on sport. Teostub vana kreeklaste traditsioon — kehaline tervis, kehaline tublidus on aluseks inimese heaolekule, inimese võimeile. Sport, liikumine ja kehalised harjutused vabas õhus ning side loodusega viib inimese välja sellest ühekülgsest arenemisest, kuhu ta on sattumas. Kehalised harjutused teevad tugevaks muskulatuuri ja südame; sportides tarvitavad lihaksed rohkem verd, süda peab seda neile juhtima ja selleks tugevamini töötama. Värske õhk mõjub tervislikult kopsudele ja hingamisele läbi naha. Veri jookseb kiiremini, vanad üleliigsed rakukesed heidetakse kehast välja, uued luuakse asemele, lühidalt, keha „repareeritakse“. Kogu organismi teguvõime kasvab, ühes sellega ka vastupidavus tervislikult kahjulikkudele mõjudele.

Uue Itaalia parl
Kuningas Viktor Emmanuel peab troonikõne. Kuningat ü

Kehalise kasvatusel esimeseks eesmärgiks ongi — rahva kehalise tubliduse arendamine.

Kuigi sportimine on parim abinõu kehaliste võimete kasvatamiseks, siiski võib ta oskamatusel tõttu saada tädaohtlikuks tervisele. Nimelt noori peab hoiatama „ületootamise“ eest, mis nende kire, veel tasakaaluta iseloom ja auahnus võivad välja kutsuda. Sportides südame kauaaegne väsitav töötamine võib saada põhjuseks südame laienemisele ja südameklappide nõrkusele. Üleliigsed harjutused väsitavad liialt närvisüsteemi ja kutsuvad välja unepuuduse.

Kehalise kasvatusel teiseks eesmärgiks on — iseloomu kasvatamine.

Sport on kooliks inimese isiku, inimese mehisuse väljaarendamiseks. Inglismaal, klassikalisel spordimaal, peetakse sporti parimaks iseloomu kasvatusel abinõuks; „mängu- ja spordiväljadel pärvivad inglased oma iseloomu puhtuse, närvide rahulikkuse, tahtejõu, sitkuse ja iseloomu tugevuse, mis anglo-saksi raassi nii selgesti eraldavad teistest rahvustest.“ (H. Aschenberg). Sport mõjutab kasvatavalt iseloomu omadusi. Ta arendab vahvust, julgust ja osavust, kannatlikkust, kiiret otsustamisvõimet, seltsimehelikkust, aga ka tah-

1926. a. oli meie spordi keskliidus registreeritud seltside liikmete arv: *)

Nr.	Spordi eriliidu nimetus	Seltside arv	Meessoost liikmete arv	Naissoost liikmete arv	Kokku
1.	Ekraveliit	70	8800	1700	10500
2.	Jalgpalliliit	47	2000	—	2000
3.	Talispordiliit	17	620	130	750
4.	Tennisliit	6	180	120	300
5.	Käspalliliit	16	110	20	130
Kokku		156	11710	1970	13680

Kokku oli 1926. a. spordiseltsides aktiivseid sportlasi 13680 kodanikku, mis teeb välja 1,2% rahva üldarvust.

Kaitseliidu spordikeskklubi poolt väljasaadetud ankeetlehtede järele oli meil 1928. a. aktiivsportlasi:**) spordikeskliidus registreeritud 120 seltsis 10200 mees- ja 1500 naisliiget;

kaitseliidu sportlasi, kes seltsides pole registreeritud, 1200 sportlast; tööliste spordikeskliidus 1220 meesliiget.

Kokku 14120 sportlast. Sportlaste juurekasv kahe viimase aasta jooksul oli (1926—1928. a.) 440 kodanikku, mis väga väike.

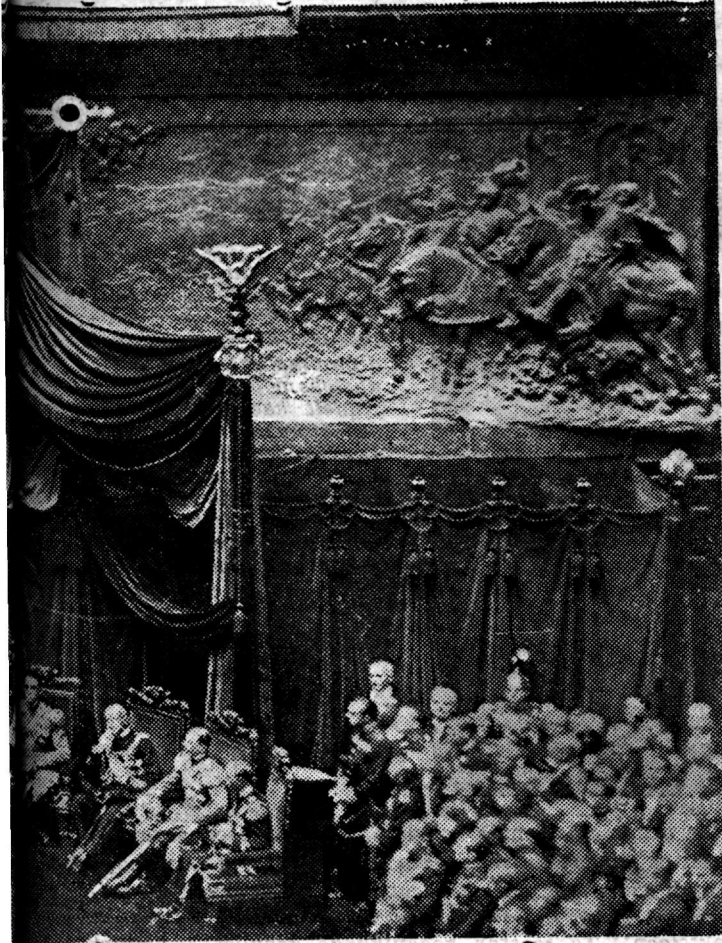
Vennasrahva soomlaste juures, kes elavad meiega enam-vähem ühesugustes tingimustes, kus üldtunnustuse järele rahva kehaline kasvatus seisab kõrgel tasapinnal ja kus sport on omandanud massilise ilme, oli 1926. a. tegevspordlasi:***)

Nr.	Spordiliidu nimetus	Registreeritud seltside arv	Meessoost liikmete arv	Naissoost liikmete arv	Kokku
1.	Soome võimlemise- ja spordiliit	417	36700	—	36700
2.	Tööliste spordiliit	405	31500	—	31500
3.	Rootsi spordiliit Soomes	63	6700	—	6700
4.	Soome naisspordiliit	68	—	3300	3300
5.	Rootsi naiste kehalise kasvatuselise liit Soomes	16	—	1120	1120
6.	Soome uisutajate liit	22	—	—	9000
7.	Rootsi suusatajate liit	56	—	—	8700
8.	Soome jalgpalliliit	54	6124	—	6124
9.	Soome ujumisliit	27	—	—	4126
Kokku		1128			107270

*) Dr. Püümanni referaat üleriiklikul kehalise kasvatuselise kongressil 1926. a. Kongressi protokoll lk. 27.

**) Ankeetlehtede peale tuli vastuseid 50% seltside üldarvust. Toodud andmed on nende järele üldistatud, mispärast nendes võib tulla ette väikesi ebatäpsusi.

***) Dr. Püümanni referaat üleriiklikul kehalise kasvatuselise kongressil 1926. a.

Üldlik avamine.
Vaheksa kuninglikku prinssi. Paremalt on näha Mussolini.

teenergiat, enesetunnet ja enesedistsipliini. Kõik need omadused on eluvõitluses esimese järgu tähtsusega.

Kehaline kasvatus omab ka suure tähtsuse rahva ühiskondlikus elus. Kõik, mis rahva tervist ja tahtejõud saavutab oma füüsilises ja psüühilises elus, omab suured sotsiaalsed tagajärjed. Rahva kõrge tervislik ja moraalne tasapind aitab luua rohkem üldkasulikke rahva varasid ja vähendab riigi väljaminekuid hoolekande peale. Kaasajal, kus sõdade ja revolutsiooni tagajärjel traditsioonid, religioon ja teised õpetused, mis lapsepõlvest inimese elu on juhtinud ja ära määranud ühiskondlikud vahekorrad, kus rahva elus moraal, õiguse- ja kohusetunne on langenud, arvamised ja vaated sotsiaalelu korraldamises lähevad lahku, avaldab sport oma tervendavat mõju kasvavale generatsioonile. Sport ja mäng, millest koos võtavad osa, kus võistluses kohtuvad rikas ja vaene, vähendavad ja pehmendavad klasside vahekordi.

Kui kõrge on meie rahva sportlik tasapind? Selle kindlaksmääramisel ei taha siin võtta mõõdupuuk spordialade rekordsaavutisi, olgugi et viimased on üheks rahva kehalise arenemise tunnuseks, vaid seda, kui võrra meie rahvas harrastab massiliselt sporti, meie tegevspordlaste arvu, kes on spordiseltside liikmeiks.

Jalgpall ja poliitika.

Esimene Austria-Itaalia tänavune jalgpallivõistlus, mis lõppis itaallaste kaotusega 3:0, andis põhjust diplomaatlikkudeks sekeldusteks mõlema riigi vahel. Nimelt kaebavad itaallased, et austerlased on neid ja nende rahvastunnet teadlikult haavanud. Muu seas mängitud võistluse eel Itaalia hümni asemel mingisugust võõrast viisi jne. Tüliküsimus on seni lõplikult lahendamata.

Seega on Soomes registreeritud sportlasi 3% rahva üldarvust. Võrreldes protsentuaalselt rahva üldarvuga — 2,5 korda rohkem kui meil. Peale selle on veel Soomes tennis-, peksi- ja teisi liite, millode kohta pole toodud andmeid.

Meie sportlaste arvu võrdlus Soomega näitab, et sportlik liikumine meil võrreldes vennasrahvaga seisab kaks ja pool korda madalamal.

Puuduseks meie spordielus on plaanikindla riikliku rahva kehalise kasvatuse juhtimise puudus, mille tõttu sporti harrastavad organisatsioonid — spordiseltsid, kaitseliit, kaitsevägi, piirivalve, politsei, ka koolid, — tegutsevad igaüks omaette. Nende tegevuses puudub ühtlus, kooskõla, nad puutuvad ka harva üksteisega kokku, et ühise eesmärgi üle vahetada mõtteid. Sportlik liikumine on tüürita. On avaldatud mõtteid keskorganisatsiooni ellukutsumise üle, kus oleksid esindatud kehalist kasvatust harrastavad organisatsioonid ja mille ülesandeks oleks üleriiklikult rahva kehalise tubliduse arendamine. Need mõtted on aga jäänud teostamata.

Soomes on selliseks organisatsiooniks kehalise kasvatuse nõukogu, kes koosneb valitsuse ja sportlik-

kude organisatsioonide esindajaist. Kehalise kasvatuse komitee Soomes määrab ära sihtjooned tegevuseks ja jaotab valitsuse poolt määratud toetussummad. Prantsusmaal juhib sportlikku tegevust kehalise kasvatuse seksioon. Ta teostab kodanikkude kehalist kasvatust enne ja pärast kaitseväeteenistust, korraldab kehalise kasvatuse õpetajate väljaõpet, lahendab ühingute, liitude ja seltside vahelkordi ning korraldab riiklikke spordivõistlusi. Poolas on spordiorganisatsioonide keskkohaks „Kehalise kasvatuse ja füüsilise kultuuri instituut“, Ungaris — kehakultuuri maanõukogu või „kehakultuuri maasena“, nagu ta nimetab ise end.

Teiseks tähtsamaks puuduseks on staadionide ja võimlate puudumine, mille kõrvaldamisele on asunud energiliselt kohapealsed organisatsioonid. Üksikutes linnades kohase maa-ala puudusel ja linnavalitsuste loiduse tõttu sportliku liikumise vastu on ka siin võtta raskused.

Kehalisel kasvatusel on kodaniku ja rahva sotsiaalses elus küllalt suur tähtsus, et ta väärub veel rohkem tähelepanu. Sportlik liikumine edeneb meil iga aastaga, rahva arusaamine spordi tähtsusest tõuseb. Sportlikkude organisatsioonide ühine töö soodustaks seda veel rohkem.

Vana mõök.

E. K.

See jutt vanast mõõgast oli antud edasi mitme rahvapõlve kestes suust suhu ja ta käis nii: Harju ja Virumaa piiride lähedal asus juba mitusada aastat tagasi Rannuse talu. Siin talus kasvasid kanged mehed, keda ei suutnud painutada ükski võõras võim. Kord suure sõja ajal — vist räägib rahvasuu siin kuulsast Jüriöö mässust — tungisid rüütlite parved Harjumaale, põletades külasid ja tappes maha kõiki, kes aga juhtus ette. Rahvas põgenes hirmuga metsa ja rabadesse. Rannuse mehed jäid aga oma tallu. Oli neid kolm venda ja vana isa — Liias. Vana Liias ütles poistele: „Rannuse mehed on ennegi võidelnud ja langenud oma kodu kaitstes, aga mitte kõik. Kelle käsi kannab seda mõõka, seda ei murra ükski vägi.“

Nende sõnadega tõi vanamees nähtavale raske mõõga ja laskis poisse võtta liisku, et saada teada, kellele antud osaks kanda esiisade relva. Liisk langes noorimale pojale.

„Sulle on saatus määratud Rannuste sugu anda edasi ja kanda mõõka, mis meie maja nii kaua on kaitsnud,“ ütles isa ja õnnistas poega tulevaseks võitluseks.

Varsti ilmusidki rüütliid ja tungisid talu kaitsjale kallale. Saabus äge võitlus. Rahvajutu järele langenud vaenlasi „õueväravasse virnadessa ja ukse taha hunnikussa“. Langenud ka Rannuse peremees ja kaks ta vanemat poega. Noorim poeg aga raiunud maha ratsamehed, peksnud puruks piigimehed, kuni pole jäänud jalule ainustki rüütliit. Siis loopinud noor Rannus laibad merre ja jäänud järgneval päeval ootama uut kallaletungi. Seda aga ei saabunud. Nähtavasti arvasid orduvennad, et maa rahvast juba on lage küllalt. Pealegi ei teatud, kus just rüütliisalk hävines või kuhu ta kadus.

Noor Rannus pistis siis mõõga katuseräästasse ja hakkas kodutalu kohendama, nagu see võõra võimu all oli võimalik.

Räägitakse, et Rannuse mehed veel Põhja-sõja ajal tarvitanud vana mõõka venelaste vastu võideldes. Pärast seda põles aga Rannuse talumaja maha ja mõök arvati kaduvat rusudesse.

Tähendatud vanal mõõgal tuli aga Rannuse talu ajaloo veel kord etendada tähtsat osa, millest kuuleme käesoleva jutustuse teises osas.

1918. a., kui algas vabadussõda, olid Rannuse poisid esimesed, kes ruttasid vaenlasele vastu. Jaan oli juba meheaastates, Jüri aga alles 16-aastane. Pikad poisid aga mõlemad, nagu Rannuse mehed ikka. Mõlemad vennad olid võitluses vaprad ja kaasvõitlejale ustavad seltsimehed. Kodunt saabus aga surmasõnum: vana Rannus oli äkki varisenud manalasse. Kuni vaenlane jatkas pealetungi ja igapäev arenesid võitlused, siis polnud poistel aega minna matusele. Mõne

päeva pärast langes õises võitluses vanem vend Jaan. „Saab näha, kas nüüd jääb meie talu meestest sootu lagedaks,“ ütles Rannuse ema ja lisas kurvalt naeratades: „Ei ole enam vana mõõka, mis meie mehi kaitseks. Ega see Jüri enam vist eluga tule tagasi.“

Aga Jüri ilmus äkki koju, kui kahurimürin oli juba küllasse kuulda. Poiss oli käest kergesti haavatud ja tujult väga pahane. Ta kurtis, et meie meeste jõud on väike ja punased suruvad peale. Samm-sammult ja süld-süllalt jääb kodumaa pind vaenlase võimu alla.

Ema otsis puhast linast riiet ja mähkis poja haavatud kae. „Ega sa nüüd nipea liinile lähe?“ küsis ta. Jüri aga vastu: „Aga kuidas siis teisiti, armas ema? Kohe, kui püssi kätte võin võtta, olen jälle kohal. Vaenlast ei tohi ometi Tallinna lasta tungida. Täna öösel aga tahan kord kaua aja tagant puhata kodutares.“

Puhkamisest aga ei tulnud midagi välja. Öösel tungis punaste salk tallu ja Jüri kisti süngist välja.

„Teenid valgete väes?“ küsis salga juht.

„Ma pole veel nii vana,“ vastas Jüri.

„Aga mis jaoks sul käsi on sidemes?“

„Lõin kiiniga kätte metsatööl.“

„Ah metsatööl? Ma tean, milline metsatöö see oli“ mõirgas punaste juht ja käsutas: „Seltsimehed, visake see valgete võsu seniks kuhugi luku taha, kuni komissar jõuab järele. Ta tahab ehk poisit teateid välja pinnida, enne kui tal hinge välja puhume.“

Jüri seoti käed seljataha ja ta visati sahvrisse, kus olid paksud palkseinad ja kämbalalaiune aken. Akna tagant käis mööda valvel olev punaväelane.

Noor Rannus ei kuulunud inimeste liiki, kes tunnevad hirmu ja kaotavad hädaohus viibides pea. Niipea kui ta sahvris üksi jäi, hakkas ta otsima abinõusid, kuidas vabastada end köidikuist. Ta tundis iga naelapead ja raudkonksu sahvriseinas, neid kasutas nõõri katkirebimiseks käte ümbert. Ei möödunud poolt tundi, kui poiss pigistas vabanenud käed rusikasse ja kähistas: „Oodake aga, ma pole teil veel käes.“

Ta tõstis sahvri põrandast üles paekivid ja hakkas kaevama auku, et saavutada väljapääsu seina alt. Töö edenes, ehkki haavatud käsi tegi pööraselt valu.

Rannus teadis, et sahver kui pärastine juureehitus talumajale oli sügavama alusmüürita. Väljapääsuks pidi nii olema lootusi. Kui ainult maakiht ei osutu seevõrra kõvaks, et käigu õnestamine kujuneb võimatuks. Ei olnud ju Rannusel peale parema kae ja seinast kistud raudkonksu ühtki muud tööriista.

Äkki hakkas ta sõrmede alla mingi rauatükk. „Vist mõni vana vikat või kiin,“ mõtles Rannus ja rõõmustas, et leitud esemega võis jõudsamalt jatkata kaevamistööd.

Noormees oli nii suure õhinaga töös, et ei kuulnudki ukse avamist. Punaväelaste juht seisis, lampi

Gaasikaitse propaganda kaitseliidus.

Kaitseliidu ülema kindral J. Roska initsiatiivil korraldati kaitseliidu poolt pühapäeval 28. aprillil Tallinna tänavatel omapärane rongkäik. Nimelt kanti gaasikaitse riietesse rõivastunud „matjate“ poolt mööda tänavaid lahtist kirstu, millesse oli istukil poosis asetatud „gaasisurnu“. Ebaharilikku rongkäiku jälgis hulk rahvast. Kuna rongkäigu kohta mingeid eelteateid ei avaldatud, sünnitas see rahva hulgas palju elevust, sest kindlasti on sarnased demonstratsioonid meil uudiseks.

Pildil: gaasikaitse rongkäik teel kaitseliidu staabist linna poole.

kõrgel hoides, ukse vahel ja hüüdis: „Hei, seltsimehed, tulge vaadake! See putukas poeb ju varsti seinalt välja. Astuge talle hanna peale.“

Punaväelased tungisid kohe sahvri, püssid õieli ees. Rannus ajas enda uhkelt sirgu. Ta kuulis toast ema häält, kes palus oma pojale armu. See läks noormehele südamesse. „Ema, ära alanda end!“ hüüdis ta. „Rannuse talus ei paluta armu: siin võideldakse.“

Nende sõnadega vihises roostetanud rauaserv sahvri lae alt läbi ja esimene punaväelane langes ühes püssiga. Teised sattusid kitsikus ruumis segadusse. „Võtke poiss täakide otsa!“ kisendas punaste juht, punaväelastel oli aga tegemist enda kaitsmisega. Nagu imeväel langesid relvad neil käest; sel haavatud käega poisil pidi küll saatan ise seisma abilisena selja taga. Punaste juht haaras revolvi ja avas tule. Rüselevate meeste hulgas oli aga räske noort kangelast tabada. Esimene kuul sattuski punaväelasele pähe. See suurendas hirmu ja segadust. Ellujäänud punaväelased tõukasid juhi pikali ja põgenesid. Juht aga jäi igaveseks pikali, sest Rannuse perepoeg oli sattunud võitlushoogu ja puhastas oma isatalu põhjalikult vaenlasest.

Läks aega, enne kui hirmunud taluelanikud pelgupaikadest ilmusid nähtavale. Nad kartsid, et leiavad eest perepoja laiba. Kõikide üllatus ja Rannuse ema rõõm oli aga suur, kui nägid Jüri tervena. Noormees silmitses lähemalt seda roostetanud relva, millega oli tulnud nagu ime läbi võitjana löömingust välja. Äkki hüüdis ta: „Tule vaata, ema, kas ei ole see Rannuste vana mõök?“

Jah, see oli vana mõök. Murdunud otsaga ja käepidemeta, aga siiski tugev küllalt kaitsma oma kandjat.

Järgmisel hommikul löödi punased külast välja. Rannuse Jüri parandas mõne nädala kätt ja ruttas uuesti võitlusse. Ta pöördus koju tagasi pärast vabadussõja lõppu ja asus Rannuse peremehe kohuste täitmisele.

Nüüd on möödunud rida aastaid. Rannuse peremees on abielus ja tulevane talupärija mängib õue-murul.

Kui sõbrad ja sugulased küsivad mõnikord näha vana mõöka, naeratab Rannuse peremees ja ütleb: „On teine ära pandud, mis tast muidu välja tuua. Küllap noor Jüri ta leiab, kui tal seda tarvis peaks olema.“

Liivi rahvas enne ja nüüd.

Suure Liivi rahva surm.

Läti Hindreku kroonika algteksti leidmine Lübeckis kaheksateistkümnenda sajandi lõpul on olnud määratu tähtsusega meie rahvale. On vana tõde, et ajalugu on vundamendiks iga rahva iseteadvusele. Kui meie üleelatavast silmapilgust enesest ei märka rahva eluvõitluse suunda, ta püüdmiste lähtepunkti, siis heites pilgu ajaloole meile avaneb selgemalt kui selgesti pilt meie rahva ajaloolistele püüetele, elujõu ürgtundidele ja ka kõigile takistustele ja raskustele, mille vastu meie rahva endateostuse tahe on oma teel paratamatult põrganud, vahel võites, vahel kaotades. Siis märkame ka, et meie praegune silmapilk on ainult jätk nendest võitlustest, jätk samas ajaloolises sihis, on eluvõitlus samade ajalooliste ähvardavate oöhallade vastu, mis ikka ja ikka on püüdnud ja püüavad hävitada noori taimi meie rahva püüete ja ihade armsas aias. Ajalugu annab õigustuse meie tänapäeva püüetele, annab meile kaasa möödunud kümnete põlvede õnnistuse, kes oma elua on taotlenud samu sihte. Seepärast näemegi, kui suure pööret sünnitava tähendusega olid meie ärkamisaja rahvamehe C. R. Jakobsoni „Kolm isamaa kõnet“ Tartus „Vanemuises“, mis ajas sirgeks alandusega harjunud rahva vaimlise selgroo. Ja ometi C. R. Jakobsoni kõne baseerus ainult meie esivanemate kuulsusrikkal minevikul.

Läti Hindreku kroonika avas meile ka mineviku rahvuste maakaardi Baltimere rannikul. Praegu tunneme oma lõunanaabrina ainult Läti rahvast, kuid Läti Hindreku ajal oli meil ka teine lõunanaaber — vennasrahvas liivlased, tookordne Läänemere Soome tugevam rahvas. Tookord lätlased asusid idapool, liivlaste seljataga, sest rohkem kui pool praegust Põhja-Latvijat ja Kuramaad kuulus liivlastele. Ne-

„Elagu Eesti-Liivi-Läti sõprus!“

Ülal — Emakeele Seltsi Liivi kasvandik A. Skadin, keskel tema vanemad, all Läti antropoloogid, paremal Vilde, vasemal Stapran; keskel Eesti — folklorist Loorits.

Prof. Kettuse ja O. Looritsa esimesed Liivi keele õpetajad oma mahapõlenud kodu varemel.

mad valitsesid tähtsat kaubateed — Väinajõe, nende maa oli jõukas, neil olid kindlad maalinnad ja nende jõud hoidis eduga eemale sissetungivad röövsõjakäigud. Üksikud sellised juhtumid tasuti nõrgematele vaenlastele valusalt tagasi. Eestlastega nad elasid venelises rahus ja heas läbikäimises.

Nüüd, kui Eesti rahvas pärast pimedaid aastasadu uuesti tõusvas valguses heitis pilgu lõunasse, ei olnud vendi liivlasi enam meie naabruses. See leid oli seda kurvem, et polnud tegemist ümberkolimisega, vaid venna surmaga.

Kuidas sündis liivlaste kadumine ajaloo näitelavalt, selle kohta annab ka teateid sama Läti Hindreku kroonika. Sakslased, kes tulid vallutama Läänemeremaid, rajasid oma peatoetuspunkti just liivlaste maa südamesse — asutasid praeguse Riia linna. Siit teotati mitte üksi liivlaste, eestlaste ja lätlaste vallutamist, vaid siit kaudu sõditi ka Leedu vürstidega, Pihkva ja Polotoski vürstiriikidega ja Suure Novgorodiga. Nii Liivi rahval tuli võtta esimesena oma rinnaga vastu Balti rahvaste vastu läänest sihitud hoop ning see rahvas suruti kõige enne ordukke alla.

Viiks pikale peatuda liivlaste võitluse juures sakslaste vastu. Kuid peab tähendama, et liivlased andsid alla alles siis, kui nende jõud oli lootusetult murtud. Sellega aga veel ei lõppenud rahva verekaotus. Liivlased sunniti koos ordurüütlitega võtma osa ordu edaspidistest vallutuskäikudest. Kord-kordalt raskenevad surved kutsusid esile veriseid vastuhakkamisi, mille ebaõnnestumistele järgnesid armatud rahva hävitamised ja külade põletamised sakslaste poolt. Viimaks nähes, et liivlaste vabadusihk on visa ja nende rahutootusi kunagi ei või usaldada, hakkas ordu plaanikindlalt liivlaste sekka asetama elama lätlasi, sest nende vastu oli ordu usaldus suurem. Ja selle segamisega taheti murda liivlaste üksmeel. Ja see õieti — lätlaste toomine liivlaste maa-alale, nende

segamine, kusjuures lätlastel olid kasutada mõnesugused paremad tingimused —, see oligi kõige otsustavamaks sammuks Liivi rahva surmalesuigutamises.

Kuidas see suremisprotsess aastasadade jooksul on sündinud, seda küsimust pole ajaloolased veel üksikasjalisemalt selgitanud. Teada on aga muuseas seda, et alles lateriusu tulekul praeguses Põhja-Latvijas ja Kuramaal oli liivlasi niipalju, et nende keeles ilmusid mõned vaimulikkude raamatute tõlked. Veel seitsmeteistkümnendal aastasadajal olid Võnnu maakonnas mõned puht Liivi vallad, kuigi üldiselt juba Läti element oli ülekaalus. Siit peale on lätistumine läinud kiirelt, nii et praegu peale paljude kohanimede pole nendes kohtades liivlusest jäänud ainustki mälestust, kui mitte võtta arvesse liivlaste maalinnade varemeid, nende linnamägesid, mis jäävad selle kadunud rahva oma poolt püstitatud mälestussammastena alles igaveseks ajaks.

Natuke kauem püsis liivlus Riia lahe ääres. Siin Salatsi ümbruses leidis Liivi keele oskajaid alles saja aasta eest. Ei ole ka väga palju aega tagasi, kui sealset lätlast korraldasid suure piduliku viimase liivlase matuse. Nimelt suri viimane mees, kes mäletas, et tema isa olnud liivlane ja sellelt ta kuulnud noores põlves Liivi keelt. Seega oli liivlus põhjapool Riiga likvideeritud täiesti ning kohalikul Läti rahval oli põhjust mätta pidulikult selle maa endise valitseja-rahva viimast võsu.

Lõppeks olgu veel tähendatud, et umbes 900 aasta eest Liivi rahvas oli tugevaim Soome sugu rahvas Läänemere rannal. Teisel kohal nii arvu, jõukuse kui tähtsuse poolest olid eestlased, kuna Soome rahvas tal korral oli veel ääri nõrk ja ajaloolaval tähtsusetu hõim. Nüüd on osad muutunud nii, et soomlased on tõusnud meie lähemate sugurahvaste seas juhtivaks rahvaks. Eestlased on hoidnud alles oma teise koha, kuna liivlased on nõrkenud ajaloo võitluste keerises.

II

Praegune Liivi.

Kuramaa rannikul Domesnesi ja Vindavi vahel, metsade taga liivasel mererannal on aga Liivi keel pü-

Liivi kalasuitsetamise „vabrik“.

sinud tänapäevani. 50 kilomeetri pikkusel kitsal rannaribal on 11 liivlaste küla, kus elab 1874 Liivi soost ja Liivi keelt oskavat selle ajaloolise rahva järeltulijat. See ongi kogu praegune Liivi, mille lühikelele vaatlusele siin asume.

Üheksateistkümnendal aastasadal tõi endaga kaasa suuremate hõimude — soomlaste ja eestlaste — kultuurilise ärkamise. Soomlased löid lahti Rootsi vaimlise eestkostmise alt ja asusid hoogsalt looma oma kultuuri, mis neil ka nende paremate poliitiliste ja majanduslike olude juures võis sündida jõulisemalt. Eesti kultuurielu suutis äreneda ainult nii palju, kui võrra paranes orjaajast pärida jäänud vaesus ja rasked elutingimused. Sellest näeme, et soomlased suutsid juba varakult panna tõhusa aluse Soome teadusele, mida tõendab meile läinud aastasaja silmapaistvate Soome teadusmeeste rida peamiselt muinasteaduse ja Soome sugu rahvaste algupära uurimise alalt. Soomlastel jätkus juba jõude ka väljaspool oma kodumaad töötamiseks, hõimurahvaste uurimiseks.

Nii käis Soome silmapaistev teadusmees E. N. Setälä läinud aastasaja viimasel veerandil ka liivlasi uurimas. Tookordsed vaated ja sihid polnud veel nii kaugelulatuvad kui praegu ning seepärast E. N. Setälä töö liivlaste külastamisel piirdus ainult mõnesuguste keeleteaduste ja rahvaluuleliste mälestusesemete kogumisega. Pärast seda jäi selle pisikese hõimu uurimine ja läbikäimine nendega mõneks ajaks seisma.

Kuid E. N. Setälä uurimused peale nende otsekohese teadusliku väärtuse omasid veel selle tähtsuse, et tekitasid kestva huvi Liivi asja vastu nooremas teadusmeeste põlves.

Kuni sakslaste sissetungimiseni Kuramaale maailmasõja ajal teati liivlastest umbes seda, mis sai teatavaks E. N. Setälä kirjelduste kaudu. Sakslaste sissetungimise eel aga rannarahvas evakueeriti sunniteel rannast kaugemale ja Vene sisekubermangudesse, Sõda käis kolel laastamisena üle ranniku ning meil kui ka Soomes juba arvati, et ühes sellega on hukkunud ja paisatud laiali ka viimased Liivi keele oskajad. Avaldati tõsist kahetsust, et pole jäädvustatud elava Liivi keele kõla fonograafi abil.

Kui pärast maailmasõda Baltimere idaranna kaart oli kujunenud sootu teiseks, kui Eesti ja Soome saavutatud iseseisvus osutas võimalusi ja kohustusigi laiendada kultuuri ja teadusliku töö tähiseid, siis kerkis jällegi huvi ka Liivi hõimukillu saatuse vastu. Seekord tuli algatus jällegi Soomest, kuid nüüd oli ka Eesti jõudnud oma seesmises ülesehitustöös niikaugele, et tal ulatus jõudu ka juba kestvaks teaduslikuks tööks hõimurahvaste juures.

Seekord, 1920. a. suvel asus liivlasi uurima Soome tuline hõimuaate kandja ja suur Eesti sõber prof. Lauri Kettunen, kes oma reisule võttis kaasa ka Tartu ülikoolist folkloori üliõpilase O. Looritsa. Seekordne sõit liivlaste juure tõi kaasa Liivi rahva rahvusliku ärkamise.

Sinna sõites prof. L. Kettunen ja O. Loorits ei hellitanud suuri lootusi. Oli sihiks leida mõni Liivi keele oskaja, kellelt hankida keeleteaduslikke suge-

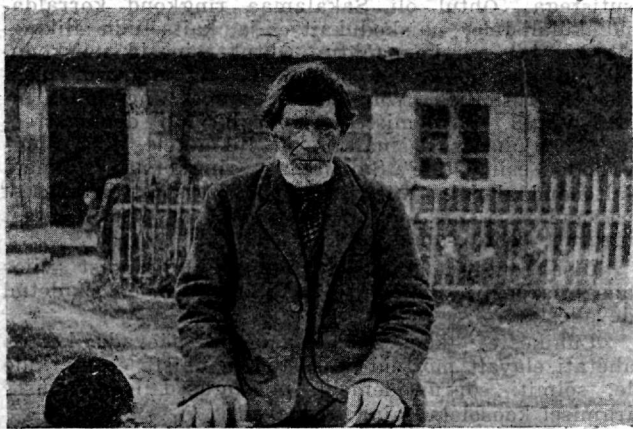
meid ja rahvaluulet. Tegelikult olukord võimaldas rohkem kui võis oodata.

Juba kui need kaks võõrast meest astusid esimesse Liivi külla ja pärisid Liivi keele oskajate järele, sündis midagi nagu ennustavat. — Keegi vana liivlane, kes kuulis võõraste soovist, sattus nagu mingisugusesse prohvetlikku ekstaasi ja jooksis kiiresti läbi kogu külla, hiiüdes igasse majasse ja igale vastutulijale: „Liivi keel tõstetakse jälle ausse, Liivi rahva elus tuleb suur muutus.“ See, mida see vanake hiiüdis silmapilgu meeolus või liigutuses, ongi saanud tänapäev ligilähedalt tõeks.

Rändavad teadusmehed said liivlaste keskel nagu evangeeliumi kuulutajaiks. Eriti dr. O. Loorits on täielikult teeninud ära Liivi rahva apostli nime. Olgu tähendatud, lihtsal kalurirahval polnud tookord veel õiget aimu oma rahva suurest minevikust. Kui teadusmehed näitasid nendele kaardil endisi Liivi rahva keelepiire, siis liivlased jahmatasid, mõistes vast ainult äärjoontes oma rahva suurt tragöödiat, mille viimne hingetõmbus pidi sündima siin valgeliivasel rannikul ja vast peagi.

See prof. L. Kettuse ja üliõpil. O. Looritsa esimene käik liivlaste juure äratas Liivi rahva killus rahvusliku iseteadvuse. Uurijate kohus muidugi oli õhutada liivlaste keskel nende emakeele harrastamist, sest just siis mõned külad olid peaaegu jätnud Liivi keele rääkimise, võttes tarvitusele Läti keele. Teaduse huvides on, et Liivi keel püsiks võimalikult kaua elavana. Peab katsuma hoida elus keelt, mida rääkis korra suur ja tähtis rahvas, peab hoidma alles inimsoo kultuuri põhivara üht avaldust — üht elavat keelt. See on vast omapäraneim ja kalleim ese, millest ei siisaldada ükski maailma muuseum.

Siit algas peale Liivi rahvuslik liikumine. Saades moraalset toetust Eestist kui ka Soomest on liivlased püüdnud teha mis võimalik oma väikese pere rahvusliku kooandamise alal. Asutati Liivi haridusselts, mille asukohaks jäi Väike-Ire küla. Asutati ka oma laulukoor, mis korraldas aastate eest kontsertreisi ka Eestisse. Koori juhiks oli liivlaste agaraima tegelase, Väike-Ire köstri K. Stalte, tütar M. Stalte.

Ühe Liivi küla „kuningas“ oma palee ees, kingituseks saadud pabeross pihus.

Pere, kelle toas kõige enam Liivi keelt paberile jäädustatud (Kuksh talu Koshtrõg-külas).

Raskeimaks küsimuseks on olnud emakeele õpetamine, sest koolid Liivi küldes on kõik lätikeelsed ja õpetajad on lätlased. Selles asjas pole olnud loodetud vastutulekut Läti valitsuselt. Asja on korraldatud nii, et V. Ire küla liivlane M. Lepste käib kõikides nendes koolides andmas Liivi keele tunde Liivi lastele. Palga saab ta Eesti hõimuorganisatsioonidelt. Tänu hra Lepste ennastsalgavale hooletule õpivad koolilapsed ka oma emakeelt lugema ja kirjutama. Õhutuseks on Eesti akadeemiline hõimuklubi korraldanud igal aastal Liivi lastele jõulukingituste viimise, mis ka tagajärgi on annud.

Eestist ja Soomest on katsutud võimaldada Liivi andekamatele noortele ka parema hariduse andmist, et teha nendest teguvõimsaid haridustegelasi oma rannarahva jaoks. Pikemat või lühemat aega on õppinud või õpivad praegugi veel Eestis ja Soomes üle 10 liivlaste.

Suurimaks sooviks on liivlastel, et nende külad ühendataks ühiseks Liivi vallaks, mis teel see hõimukild saaks tagajärjekamalt võidelda oma keele alalhoidmise eest. Kuid hoolimata kõigist palvetest pole Läti valitsus sellele soovile tulnud vastu. Üldse peab tähendama, et Läti võimude poolt ei vaadata Liivi liikumisele kuigi heatahtliku pilguga ega suudeta mõista selle muuseumlikku või puhtteaduslikku tähtsust. Ometi peaksid just lätlased, kes on pärinud kogu liivlaste maa, tundma moraalset kohusetunnet Liivi rahva mälestuse vastu. Ja pealegi on suur osa Läti rahvast põlvenenud liivlastest, on lätistunud liivlaste järeltulijad. Muude hulgas ka Läti sõjavägede juhataja kindral Penikis on sünni poolest liivlane.

Kuid kõigest hoolimata Liivi rahvas on ärganud oma iseteadvale rahvuslikule elule ja ta elulõppu ei või oodata nii pea. Need, kes on külastanud liivlaste rannikut, on liigutatud sellest liivlaste sügavast tahtest säilitada oma keelt, elada ja surra liivlasena. Võime koos dr. Looritsaga ütelda, et „üks rahvas on sedakorda surmast päästetud“.

Eesti rahvas oma ärkamisaja rasketel päevadel sai palju toetust suuremalt vennasrahvalt soomlastelt. Seda ei nõuta meilt tagasi, kuid meie kohus on nüüd omakorda aidata nooremalt venda — Liivi rahvast. Praegu on käimas Liivi seltsimaja ehitamiseks annetuste kogumine. Selleks on nõutatud summasid meilt ja Soomest, kuid suurem osa alles puudub. See on suure tähtsusega ettevõtte Liivi rahva elus, sest seltsimaja saaks selle rahva kultuurihooneks, kokkukäimiskohaks ja muuseumiks. Ka peatuskohaks sinna sõitvatele eestlastele ja soomlastele. Seltsimaja ehitamiseks ootavad liivlased meilt veel aitavat kätt. Loode-tavasti ei jääda meil külmaks ja liivlaste kultuurihoone püstitatakse.

Liivi rahva kohta ilmunud kirjandusest oleks nimetada dr. O. Looritsa „Liivi rahva usund“ I, II ja III jagu ja samalt autorilt „Valik liivi muistendeid“.

Pikemaid kirjutusi on ilmunud sama autori ja teiste poolt E. Kirjanduses 1922. a. ja ajalehtedes.

Lõppeks nimetame siinkohal veel, et meie poolt rohkem külastataks Liivi randa. Eriti suvel pakub Liivi rand peale selle maailma kõige pisema kultuuri-rahva omapärase eluluga tutvumise veel palju huvitavat oma ilusa valgeliivalise mererannaga, toredate männimetsadega. Kuid selle rahva oma kultuuripüüete vaimustus, ta hingeeluga tutvumine on see, mis teeb iga ranniku külastaja jäädavaks liivlaste sõbraks. Ja näeme, kuidas selle suure rahva viimases killus veel kord on puhkenud nende vanade liivlaste vaprate rahvavanemate vaim. Iga liivlase seinal leiad tänapäev liivikeelse seinasalmi, mille sisu tõlkes oleks järgmine:

Rahus puhaku me isad, —
Liivid veel kui kivid visad!

J. Jaik

Kaitseliidu päevaküsimusi.

Kaitseliidu Pärnumaa ja Pärnu linna malevate laskesportlaste esimene jõukatsumine.

Läinud aastal asutati nii Pärnumaa kui ka Pärnu linna malevate juure laskespordi klubid. Nende peamiseks ülesandeks on laskespordi edendamine ja isamaal-sustunde kasvatamine. Vastavalt sellele on nüüd klubid rakendunud tööle. Esijoonel on klubide ümber kogunenud parimad laskurid. Eriti perekaks on kasvanud Pärnumaa laskespordi klubi.

Pühapäeval, 21. aprillil s. a., oli eelnimetatud laskurklubide omavaheline jõukatsumine. Võisteldi spordipüüdist. Võistlejaid oli kummalgi poolel kümme meest. Võistlustingimused on samad, mis üleriiklikul kaitseliidupäeval. Suurema silmade arvu saavutasid kokkuvõttes maa laskurklubi kümme meest. Samuti tuli esimesele kohale maa laskurklubi laskur A. Näripää — saavutades 30 lasuga kolmest asendist 230 silma. Teisel kohal on linna laskurklubi laskur E. Puusner 217 silmaga. Kuuemehelises grupis tuli esimesele kohale linna laskurklubi 1228 silmaga, kuna maa laskurklubi grupp 4 silmaga jäi vähemaks.

Kui võtta arvesse halba ilma (sadas lumerätsakat, kange tuul, 3° külma), siis võib enam-vähem rahulduda eelmiste saavutistega.

Esimesele kohale tulnud A. Näripää on kõrgeväärtuslik laskur. Eelmisel päeval harjutustel on ta soodsa ilmaga saavutanud 30 lasuga kolmest asendist 270 silma (90%), milline saavutus juba väärib tähelepanu. Ka on ta varematal võistlustel lasknud välja rohkesti väärtuslikke auhindu. Arma.

Naiskodukaitse ringkondade esinaiste koosolek Viljandis.

Viimasel naiskodukaitse asemikkude kogu koosolekul võeti vastu otsus, et järjekorralised esinaiste koosolekud peetakse igakord ise ringkonnas.

Esimene „provintsiaalne“ koosolek peeti 6. ja 7. aprillil Viljandis. Kokku olid sõitnud kõigi ringkondade esinaised, peale Pärnu-, Lääne- ja Tartumaa ringkondade. Sakalamaa ringkonna juhatusel poolt oli linna jaoskonna lahel kaasabil korraldatud külalistele ühis-korter ja ühiskööök kaitseliidu staabis. Jaamas võtsid külalised vastu ringkonna esinaine ja juhatusel liikmed ja linna jaoskonna tegelased.

Külalised juhiti ühis-korterisse, kus pärast ühist einet kohe asuti tööle.

Et koosoleku päevakord oli pikk ja sisaldas kaaluvaid küsimusi, siis jaotati ta ära kahe päeva peale.

Esimesel päeval esinesid üksikute ringkondade esinaised informatsiooniga oma ringkonna tegevusest. Peale selle harutati veel Narva kaitseliidupäevaga seotud küsimusi ja esinaiste päevade korda. Otsustati, et tulevikus sõnaõigusega ringkondade esinaiste koosolekust võivad võtta osa ka jaoskondade esinaised.

Kogu järgmine päev kulus kodukorra eelkava ja ajutise põhikirja läbivaatamiseks. Tähtsamad muudatused põhikirjas on sihitud naiskodukaitse liikumisele, suurema iseseisvuse andmisele ning ülesannete täpsemale määramisele. Koosoleku töö oli igapidi produktiivne ja osvõtjate huvi arutatavatele küsimustele elav.

Laupäeval korraldas Sakalamaa ringkond avaliku kõnekoosoleku Koidu saalis. Referaatidega esinesid — keskjuhtuse esinaine pr. Raamot: „Naiskodukaitse“, pr. dr. Rostfeld: „Meie noored“ ja pr. Kaaber: „Naise õiguslik seisukord Eesti tsiviilseadustiku eelkava järele“. Koosolijate poolt võeti kõik kõned elavate kiiduavaldustega vastu. Kontsertosas esines Viljandi linna malevkonna orkester.

Pühapäeval tutvuti linnaga ja sotsiaal-hoolekandea-sutistega. Öhtul oli Sakalamaa ringkond korraldanud külalistele, naiskodukaitse ja kaitseliidu liikmetele kinnise perekonnaõhtu. Öhtul esinesid naiskodukaitse linna jaoskonna laulukoor, rahvatantsu, plastilise ja rütmilise võimlemise trupp ning solist hr. Kurt viiulil. Esinemiste eesmärgiks oli demonstree-rida keskjuhatuse esinainele ja liikmetele ning ringkondade esinaistele Sakalamaa ringkonna võimeid üldtoodud aladel. Külalistele jäi kõigest ettekannetest hea mulje ja nii mõnigi ringkond sai ettekannetest virgutust tööle samal alal.

Õise rongiga lahkusid külalised Viljandist viies kaasa paremaid mälestusi Sakalamaal möödasaadetud päevadest.

Lühikeste, koos möödasaadetud päevade kestes vahetati elavalt mõtteid ühise töö ja ühiste eesmärkide üle, sõlmiti sõprusidemeid, missugused loodetavasti järgmisel koosolekul aina tihenevad.

Esimene provintsis peetud koosolek näitas selgesti, et töö elustamiseks ja üksikute ringkondade tegevusega tutvumiseks ei ole paremat võimalust kui järjekorralised koosolekud ringkondades.

Kuude

Maila Talvio romaani

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. L. K. (Järg 17.)

„Muidugi, aga muidugi,“ vastas lahkunu paljukannatanud eluseltsiline. „Alles surmas pääsis ta võrgust. Kogu aja siples ta ämbliku võrgus. See tähendab okastraaditõkkes. Sel line on see elu siin viletsuse orus.“

Esmaspäeva hommikul tehti Paranta pere-mehe hauast ülesvõte. Tugevnevas külmas kahisesid võidu vahast roosid ja elavad lilled siidpaelaga, millele külm oli külvanud jäätähekesi! Seitse pärga oli peale lillekimpude asetatud hauale. Ülesvõtmise ajal vaatasid Vene sõdurid ettevalmistusi pealt ja silmitsesid hauaküngast. Ja pärast päeva kestes astus üks ja teine koguduse liige matuseaiale. Kui päike loojenes, seisis seal üks mahajäetud naine suure rätiga ümber õlgade. Ta surus külmanud käed ümber käerandmete ja kiindus pilkudega pea hauasse, pea taeva. Ta oli rahutu — kust oli see rahutus ometi tulnud? Eile alles oli tal olnud kauni kindluse ja rahu tunne. Täna oli kahtlus peksnud oma küüned ta südamesse. Missuguseks võib kujuneda sandarmite uurimise tulemus? Kas võib sündida midagi paha mõlemale põgenejale, Arvo Mäkimatkale ja Toivole, ning Eino-Ilmarile? Jumal, olen kõnelnud tõtt, olen toiminud sinu käsu järele, usaldan kõik sinu juhtimisele.

Kas nad peaksid praegu, sel hetkel veel olema elus, Toivo ja Arvo? Miks sõitsid nad minema? Nad oleksid võinud jääda siia, Toivo oleks pidanud kandma oma risti. Läbi selle värava astusid nad kord käsikäes välja, — tema ja Arvo. Peeti pulmi, mitte n e n d e pulmi, neist ei tule kunagi midagi välja. See käsi toetas ta käsivarrele. Lepitussõna jäi nende vahel lausumata. Igavesti lepitamata pimedus jäi nende vahele püsima, ning nõnda on Arvo lahkunud igavikku. Kas on tulevases elus olemas võimalus pääseda üle selle lõhe? Või jäävad nad ka seal üksteisele võõraks? Seal pole olemas abielusid, muresid, jah, seda ta ei nõuagi, — ei, ei, ainult lepitust, ainult üht andeksandmise sõna, üht väikest pilku, mis avaldaks, et lapsepõlvesõber on unustanud viimase aja ja mälestab vaid möödunud lihavõtte päevi. Noid päevi, mil sulas lumi ja tulid kured, ja Riikka Tuuna oli haige tütarlaps. (Järgneb.)

Ruumipuudusel pidime romaani tänase järje ühe lehekülje peale vähendama.

Male.

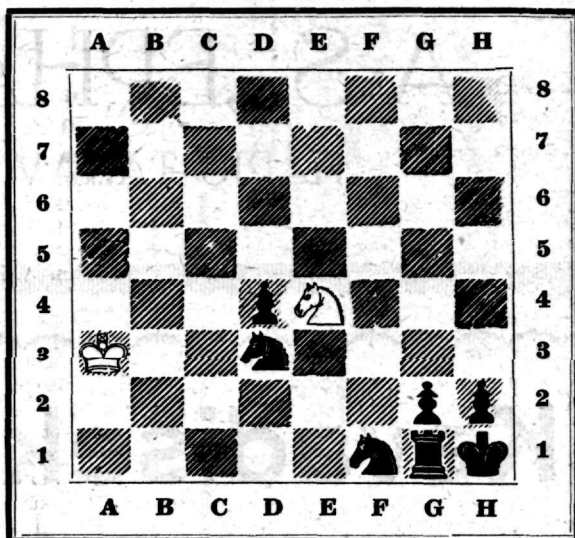
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 79.

Kokku seadnud dr. A. Kraemer.

(Wiener Schachzeitung, 1929).

Mustad.

Valged.

Valged: Ka3, Re4.

Mustad: Kh1, Vg1, Rd3 ja f1, Ed4, g2 ja h2.

Valged algavad ja annavad matt nelja sammuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A Burmeister.

P. Eheland'i ülesande nr. 75 lahendus.

1. d2 — d4, a4 — a3,
2. Oe3 — d2, ükskõik,
3. c3 — c4 või Od5 — c6 annab matt.

St. Trčala ülesande nr. 76 lahendus (v. „Kaitse Kodu“ nr. 15).

1. Lb8 — b2, ükskõik,
2. O või R annab matt.

Õiged lahendused ülesannetele nr. nr. 75. ja 76 saatsid: E. Karp (Tallinnast), veltv. J. Mürk (Tapalt), J. Ungerson (Elvast), Joh. Kalmus (Vändrast), E. Kiesler (Võrust), Rud. Pruun (Narvast), E. Pärnits (Tartust).

Kirjavastus. A. M. (Tallinnas). Teie lahenduskatse ülesande nr. 76 kohta 1. Lb8 — d6 ei ole õige, sest järg on Ke4 — f3, 2. Re6 — g5+, Kf3: f2 (ehk — g2).

HAMBAPASTA

„ISIS“ KREEM

„ISIS“ PUUDER

„ISIS“ SEEP

KÕIK VÄLISMAA

LÕHNAÕLID

PUUDRID jne.

Male.
Toimetus A. Burmeister
Üleannus nr. 70
Kokku saadud dr. A. Krammer
(Wiener Schachzeitung, 1929)
Mestad

A-S. „EPHAG“

HARJU TÄNAV 41

Kevadiseks hooajaks

soovitame oma kauplustest suurel ja väikesel arvul järgnevaid kaupu:

Heiligenbeili sahad,

Flötheri seemendamise sahad,

Witte mootorid,

„Massey Harris“ mootorid ja niidumasinad,

„Herkules“ niidumasinad ja loorehad,

Thermeniuse rehepeksumasinad,

Saha terad ja hõlmad,

Nahast, balata- ja kaamelikarvadest rihtmud,

Igasugused masina-, tsilindri- ja mootoriõlid,

Igasugused ehitustarbed, nagu raud, raudtalad,

naelad, plekk, tsement, lubi, telliskivid,

katusekivid, katusepapp j. n. e.

Kontor: Tallinn, Merepuiestee 17.

Kauplused: Merepuiestee 17 ja Estonia puiestee 19

A-S. „SILVA“

Aktiiva- ja Passiiva- ja Jooksvaade Arvud

Aktiiva.

äriliseis 31. detsembril 1928. a.

1. Raasika, väliskassa ja jooksvad arved pankades	33.381.57
2. Liikumata varandus (majad, krundid)	96.818.91
3. Liikuv varandus (inventarid)	22.919.77
4. Mõrmevõime liikuv varandus	44.431.58
5. Samasid	235.311.07
6. Laevad (laevade väärtus)	878.542.—
7. Laev ja jehed. invent. ning tagavara- osad	77.363.76
8. Raubad lad udes	55.643.60
9. Deebitorid	309.689.17
10. Wekslid portfellis	21.807.11
11. Võõkoda ja selle ladi: masinad, tööabinõud ja materjalid	34.867.56
12. Võõkoda lõpetamata tellimised	12.089.33
13. Weoabinõud	6.243.33
14. Oma- ja väliskassade etteehitud tulud: finituis, õlid, lõed jne.	43.077.58
15. Laevade etteehitud kassuendam. tulud	75.000.—
16. Muud aktiivad	36.369.04
	<hr/>
	<hr/>
	1.983.555.38

Sissetulekud	kr. 259.217.46
Wäljaminekud	" 222.748.93
	<hr/>
	<hr/>
	Subastaju kr. 36.468.53

Dividendi väljamaksamise algus 1. augustist 1929. a.

Passiiva.

1. Aktiivkapital:	
Laevade osaf. kapital	200.000
Teiste osafond. kapit.	100.000.—
300.000.—	
2. Erakapitalid:	
a) tagavarakapital	35.975.66
b) amortisatsioonikapit.	306.260.62
c) tööliste finituis	3.517.05
345.753.33	
3. Konto-foorr. ja oblig laenuid	754.372.59
4. Kreditorid	425.617.49
5. Naafia kauba tratted	111.835.86
6. Maksmata dividendid	7.205.82
7. Laev. etteehitud tulud ja maksmata tulud	2.301.76
8. 1928. aasta ülejääk	36.468.53

1 983 555.38

Subastaju laotus:	
1. Dividendiks 8%	kr. 24.000.—
2. Tagavarakapitaliks 5%	" 1.825.—
3. Mõigimafudeks	" 10.500.—
4. 1929. aastaks üle kanda	" 143.53
	<hr/>
	<hr/>
	kr. 36.468.53

Subastus.

Eesti Kommerts Pank

Peapank: Tallinn, Suur Karja 7

Osakonnad: Tartu, Viljandi, Pärnu, Valga, Petseri, Narva ja Haapsalu

Peapangal oma telefoni keskjaam väljakutsega „Kommertsbank“.
Peale selle otseühendus panga juhatusega telef. 9-89, 1-57, 22-09.
Telegraafiaadress „Kompa“.

Sissemakstud põhikapitali Kr.1.400.000.—.

Võtab raha hoiule

Annab laene

vekslite, obligatsioonide ja mitmesuguste väärtuste kindlustusel.

Ostab ja müüb

välisraha ja -tshekke, Eesti hüpoteegipanga pantlehti, Eesti 1927. a. välislaenu pabereid.

Saadab raha

teistesse linnadesse kodu- ja välismaal

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.

Korrespondendid

kõigis kodumaa linnades, alevites ja tähtsamates välismaa linnades.

Kiire pangatalitus.

PANGA JUHATUS.

ÜHISTEGELINE KESKPANK

EESTI RAHVAPANK

Asutatud 1920.

Tallinnas, S. Karja t. 19, oma majas.

Kõnetraadid 2-02, 24-13 ja 23-28.

Võtab hoisummasid tähtajalisele ja jooksvale arvele ja maksab ajakohaseid hoiuprotsente.

Võtab liikmeks kõiki ühistegelisi asutusi, kogukondlikke omavalitsusi ja riiklikke iseseisvaid ettevõtteid ja annab nendele laene.

Korraldab riiklikkude laenude andmist asunikkudele ja kalameestele.

Toimetab raha saatmist ja sissenõudmist kõikides Eesti linnades ja alevites korrespondentide-ühispankade kaudu.

Eesti Rahvapanga liikmeks oli 1. jaanuaril 1929. a. 257 ühistegelist asutust ja kogukonna omavalitsust.

Arveteseis 1. jaanuaril 1929. a. oli Kr. 4.998.323.10.

JUHATUS.